

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–) (E 31/2024 vp): Talousvaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp mahdollisia toimenpiteitä varten. Määräaika: 3.6.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-asioiden alivaltiosihteeri Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- aluekehitysjohtaja Johanna Osenius, työ- ja elinkeinoministeriö
- Vice President, International Affairs and Policy Janica Ylikarjula, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtaja, EU-regulaatio Jussi Mäkinen, Teknologiateollisuus ry
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Etelä-Suomen maakuntien liitot
- Itä-Suomen maakuntien liitot
- Länsi-Suomen maakuntien liitot
- Pohjois-Suomen maakuntien liitot
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

Viitetiedot

Talousvaliokunta on aiemmin antanut asiassa E 31/2024 vp lausunnon TaVL 14/2024 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Suomen ennakkoaiheuttamiskantoja tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (MFF) on muodostettu huhtikuussa 2024 valtioneuvoston selvityksessä E 31/2024, jossa on määritelty ennakkoaiheuttamiskannat mm. rahoituskehysten kokonaistason ja EU:n omien varojen järjestelmän osalta. Tässä muistiossa kuvataan viimeisintä tilannetta tulevan rahoituskehysten valmistelun osalta ja tarkennetaan Suomen keskeisimpiä kantoja ennakkoaiheuttamisen viimevaiheeseen.

Suomen pääprioriteetit komission vuoden 2025 työohjelmaan on linjattu valtioneuvoston selvityksessä E 7/2025 vp maaliskuussa 2025 ja EU:n monivuotinen rahoituskehys (2028-) on yksi valtioneuvoston ennakkoaiheuttamisen pääprioriteeteista.

Suomi oli yksi ensimmäisistä jäsenvaltioista, joka muodosti tulevan rahoituskehysten kokonaisuutta koskevia kantoja jo keväällä 2024. Tämä on mahdollistanut tehokkaan ja oikea-aikaisen ennakkoaiheuttamisen niin poliittisella kuin virkatasolla komission suuntaan. Ennakkoaiheuttamistyö tiivistyi uuden komission aloitettua työnsä joulukuussa 2024. Lisäksi säännöllinen virkatason yhteistyö samanmielisten jäsenvaltioiden kesken on myös tiivistynyt vuonna 2025.

Komissio antoi 11.2.2025 tiedonannon tiekartasta kohti tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä. Tiedonannossa komissio selkeytti yleisellä tasolla ajatteluaan käynnissä olevaa MFF-ehdotuksen rakenteen sekä sisällön valmistelutilanteen osalta.

Ennakkotietojen mukaan komissio antaa tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä koskevan ehdotuksensa heinäkuussa. Tähän ehdotukseen sisältyisi todennäköisesti kaikki tulevaa rahoituskehystä koskevat ehdotukset. Tavanomaisesti sektorikohtaiset ehdotukset on annettu vasta syksyllä. Valtioneuvoston kannanmuodostus ehdotuksiin tapahtuu viipymättä ehdotusten antamisen jälkeen alkusyksystä.

Valtioneuvoston kanta

Suomen ennakkoaiheuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämättä Suomen nettomaksuosuuden kasvua.

Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia. Suomi katsoo, että varoja tulisi kohdentaa nykyistä vahvemmin valittujen strategisten prioriteettien mukaisesti. Lisäksi on tärkeää varmistaa EU-rahoituksen nykyistä vahvempi yksityistä rahoitusta vivuttava vaikutus.

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Käytäessä keskustelua tulevasta rahoituskehyksestä ja siihen liittyvistä sektorikohtaisista uudistamistarpeista, Suomi korostaa neuvoston vahvaa roolia.

Elpymisväline oli poikkeuksellinen ja kertaluonteinen ratkaisu, eikä järjestely toimi ennakkotapauksena.

Tulevan rahoituskehyskehdotuksen mahdollinen rakenne

Suomen ennakkoaiikuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Suomi pitää tärkeänä EU-rahoitusohjelmien uudistamista vastaamaan paremmin EU:n tulevia haasteita. Osana tulevaa rahoituskehystä Suomi suhtautuu avoimesti tulospäristeisten mallien tarkastelemiseen rahoituksen eurooppalaisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Lisäksi on tärkeää varmistaa EU-rahoituksen nykyistä vahvempi yksityistä rahoitusta vivuttava vaikutus.

Suomen ennakkoaiikuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Osana ennakkoaiikuttamista Suomi tukee kehysten rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Suomen läpileikkaavana tavoitteena on, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulisi vähentää.

Lisäksi Suomi korostaa, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehysten joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakkoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen.

Osana ennakkoaiikuttamista Suomi katsoo, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulospäristeisyys vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta varsinkin investoinneissa sekä toisi mahdollisia tehokkuushyötyjä EU-varojen toimeenpanossa. Suomi kiinnittää erityistä huomiota tulospäristeisuuden käytännön toimivuuden haasteisiin, etenkin asetettavien tavoitteiden mitattavuuden ja niiden läpinäkyvyyden sekä hallinnollisen taakan osalta.

Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehykseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus. Unionin taloudellisten etujen tehokas suojaaminen on olennaista. Osana tulevan EU-rahoituksen ehdollisuuden vahvistamista, Suomi on avoin tarkastelemaan mahdollisia erilaisia vaihtoehtoja, joilla luotaisiin yhteys EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden ja niihin kytkeytyvän EU-rahoituksen välille.

Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että ennallistamisasetuksen toimeenpanoon kohdennettaisiin nykyistä enemmän rahoitusta tulevassa rahoituskehyksessä. Kuten nykyiselläänkin, ennallistamistoimien EU-rahoituksessa tulisi olla mahdollista hyödyntää laajaalaisesti eri välineitä.

Suomi korostaa, että rahoituskehyksellä tulee jatkossakin edistää sukupuolten tasa-arvoa EU:ssa.

Ennakkovaikuttamisen viime vaiheessa ja etenkin tulevissa rahoituskehysneuvotteluissa tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti ja strategisesti Suomen tavoitteita sekä niiden merkitystä Suomen kokonaissaantojen ja maksujen näkökulmasta. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutkertaiseen asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.

Maatalouspolitiikka

Suomen ennakkovaikuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Suomi korostaa, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa.

Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan kokonaisuuden osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin.

Suomi tunnistaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksen kansallisen merkityksen ja suhtautuu avoimesti erilaisiin rahoitusratkaisuihin maatalousrahoituksen uudistamiseksi, esimerkiksi hyödyntämällä kansallisia osarahoitusosuuksia myös I pilarissa säilyttämään suorien tukien taso tuensaajien näkökulmasta. Mahdollisten kansallisten osarahoitusosuuksien tulee perustua jäsenvaltioille yhteisiin sääntöihin ja periaatteisiin, jotta kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy.

Suomen ennakkovaikuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Suomi korostaa, että EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa tulisi olla riittävät erityisjärjestelyt, jotka mahdollistaisivat kannattavan ja kestävä tuotannon jatkumisen Suomen kaltaisessa luonnonolosuhteiltaan haastavassa maassa. Ruoantuotannon turvaaminen on tärkeää myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Lisäksi Suomi pitää tärkeänä edistää perheviljelmäpohjaista maataloutta osana tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Ennakkovaikuttamisen osana Suomi on valmis tarkastelemaan avoimesti erilaisia malleja rahoitusrakenteen ja ohjelmamallien uudistamiseksi EU:n tulevan maatalousrahoituksen osalta, huomioiden kuitenkin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet.

Suomi katsoo, että mahdollisessa uudessa rahoitusrakenteessa viljelijöiden tulonmuodostukseen keskeisesti vaikuttavat tuet tulisi ensisijaisesti säilyttää omana kokonaisuutenaan niiden ollessa Suomessa merkittävä viljelijöiden tulotasoa ja tuotantoa ylläpitävä tekijä. Viljelijöiden tulotason näkökulmasta maaseudun nykyisten kehittämistoimenpiteiden Suomelle tärkeitä elementtejä

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

ovat luonnonhaittakorvaus, maatalouden ympäristö- ja ilmastokorvaukset, eläinten hyvinvoinnin tuki, luonnonmukaisen tuotannon edistämisen tuki ja maatalouden investointien tukeminen. Lisäksi Suomen tavoitteena on, että nuorten viljelijöiden tukea ja omistajanvaihdoksiin kannustavia toimia vahvistettaisiin.

Suomen ennakko vaikuttamistavoitteena on, että suoria tukia kohdennettaisiin nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille esimerkiksi kasvattamalla tuotantoon sidottujen tukien osuutta.

Kilpailukyky

Suomen ennakko vaikuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Suomi katsoo, että strategista kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistäminen yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi voisi parhaimmillaan tehostaa EU-rahoitusta. Suomelle on kuitenkin ensisijaisinta, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan. Myös riittävät panostukset Erasmus+:n kaltaisiin ohjelmiin tukisivat osaltaan Euroopan kilpailukykyä.

Suomi katsoo, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen osuutta kehityksessä tulisi kasvattaa Suomen saadessa näistä ohjelmista ja välineistä huomattavasti enemmän suhteessa mak-suosuuteensa. Suomi katsoo, että kaksikäyttötarkoituksiin kohdistuvaa TKI-rahoitusta tulisi painottaa laajasti rahoituskehityksessä.

Suomi pitää nykyistä lainatakauksiin perustuvaa InvestEU-välinettä tarkoituksenmukaisena sen hyödyttäessä erityisesti suomalaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja katsoo, että sen rahoitustakauksen osuutta kehityksessä tulisi kasvattaa merkittävästi riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi.

Suomen ennakko vaikuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Suomi ei pidä tarkoituksenmukaisena EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksen kohdistamista eri jäsenvaltioiden kansallisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittyneisyysasteiden tasaamiseen (nk. widening -toimet). Suomen näkemyksen mukaan jäsenvaltioiden EU:n kehittyneisyyserojen tasaamiseen tulisi vastata ensisijaisesti koheesiopolitiikan keinoin.

Avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoitusta tulisi kohdentaa nykyistä tehokkaammin innovaatioketjujen nopeuttamiseen ja sujuvoittamiseen perustutkimuksesta aina innovaatioiden ja teknologioiden laaja-alaiseen käyttöönottoon mukaan lukien teollistaminen.

Suomelle on keskeisintä, että tulevaa tutkimus- ja innovaatorahoitusta painotettaisiin erityisesti vaiheeseen, jossa keskitytään tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen (etenkin nykyinen Horisontti Eurooppa-ohjelman Pilari II), joka on EU:ssa nykyisellään keskeinen haaste. Suomelle on keskeistä varmistaa toimien tasapainoinen vaikuttavuus niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä.

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Suomi pitää tekoälyratkaisuja, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa sekä 6G-teknologiaa keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa. EU:n rahoituksella tulisi myös vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kiertoja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa.

Osana Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistamista Suomi korostaa panostuksia digitalisointiin ja puhdasta siirtymää edistäviin toimiin.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa TKI-rahoituksen kokonaisuutta.

Suomi pitää tärkeänä, että EU:n tulevassa tutkimus- ja innovaatio- ja kilpailukykyrahoituksessa tulisi rahoittaa läpileikkaavasti kaksikäyttöhankkeita sekä hankkeita, jotka edistäisivät kriisinkeskeytystä, kyberturvallisuutta ja yleistä varautumista.

Suomi pitää keskeisenä, että InvestEU:n kaltaista rahoitusmallia hyödynnettäisiin nykyistä laajemmin pääomasijoituksiin, jotka kohdistuisivat alkaviin- ja skaalausvaiheen yrityksiin. Näin vahvistettaisiin yritysten riskirahoituksen saatavuutta innovaatioiden kehittämiseksi ja edelleen kasvun mahdollistamiseksi.

Suomen katsoo, että IPCEI-hankkeita tulisi jatkossakin rahoittaa ensisijaisesti osallistuvien jäsenvaltioiden toimesta. Suomen tavoitteena on, että rahoitus perustuisi avoimeen kilpailuun ja hankkeiden korkeaan laatuun.

Koheesiopolitiikka

Suomen ennakkoaikeuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Arvioitaessa koheesiorahoituksen merkitystä osana rahoituskehystä tulee huomioda Suomen huomattava nettomaksu koheesiopolitiikan välineisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä koheesiopolitiikan rahoittamisessa.

Tulevassa koheesiopolitiikassa tulisi kohdistaa Itä-Suomen ulkoraja-alueille erityisrahoitusta johtuen EU:n muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen aiheuttamista näiden alueiden vakavista sosio-ekonomisista haasteista.

Lisäksi Suomi katsoo, että nykyisistä koheesiopolitiikan varojenjakokriteereistä syrjäinen ja pohjoinen sijainti, muuttoliike sekä harva-asutus ja pitkät etäisyydet ovat jatkossakin Suomelle keskeisiä.

Suomen ennakkoaikeuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Tavoiteltaessa koheesiorahoituksen osuuden alentumista Suomi korostaa sisällöllisen priorisoinnin välttämättömyyttä.

Tulevan koheesiopolitiikan sisällöllisten painopisteiden osalta Suomi korostaa EU:n strategista kilpailukykyä ja EU:n kokonaisturvallisuutta. Tulevalla koheesiopolitiikalla tulisi erityisesti vastata myös uusiin EU:n laajuisiin vakaviin haasteisiin. Myös koheesiorahoituksen varojenjakokriteerejä tulisi uudistaa edistämään näitä tavoitteita.

Strategisen kilpailukyvyn näkökulmasta ennakkovaikuttamistyössä tulee erityisesti painottaa koheesiopolitiikan välineiden soveltamista innovaatioihin, puhtaaseen siirtymään ja osaamisen kehittämiseen. Suomi tunnistaa rakenteellisten uudistusten merkityksen osana alueiden elinvoiman ja elinkeinorakenteen uudistamista, uusien investointien mahdollistamista ja kilpailukyvyn vahvistamista.

Osana EU:n kokonaisturvallisuuden edistämistä Suomi katsoo, että tulevan koheesiopolitiikan yleisissä painopisteissä tulisi huomioida EU:n itäisten ulkoraja-alueiden merkittävästi muuttunut toimintaympäristö.

Lisäksi kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Koheesiorahoituksen nykyisten varojenjakokriteerien osalta Suomi tunnistaa harvan asutuksen ja muuttoliikekriteerien merkityksen Suomen kannalta. Lisäksi pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus on Suomen koheesiorahoituksen kokonaissaannon kannalta erityisen merkityksellinen.

Suomi korostaa kuitenkin tarvetta varojenjakokriteerien uudistamiseen myös vastaamaan EU:n uusia haasteita. Suomi arvioi koheesiorahoituksen varojenjakokriteerejä Suomen kokonaisedun näkökulmasta.

Osana ennakkovaikuttamista Suomi tarkastelee mahdollista uutta EU:n itäisiin ulkoraja-alueisiin liittyvää kriteeriä ja sen edullisuutta Suomelle nettomaksuaseman näkökulmasta.

Osana ennakkovaikuttamista Suomi katsoo, että väestön ikääntymiseen liittyvää varojenjakokriteeriä tulisi tarkastella mahdollisena uutena kriteerinä.

Ukrainan tuki

Suomen ennakkovaikuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan seuraavasti:

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Ukrainan taloudellisen tuen osalta Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille, mutta pitää nykyistä rahoituskehysten ulkopuolista Ukrainan tukivälinettä tai sitä vastaavaa järjestelyä tarkoituksenmukaisena mallina pidempiaikaisen tuen kanavoimiseksi Ukrainalle.

Huomioiden perussopimusten asettamat rajoitukset, Suomi pitää Euroopan rauhanrahastoa tai sitä vastaavaa järjestelyä keskeisenä välineenä EU:n jäsenvaltioiden Ukrainalle myöntämän sotilaallisen ja puolustuksellisen tuen mahdollistamiseksi.

Suomi sitoutuu vahvasti tukemaan Ukrainan tulevaa jälleenrakentamista korostaen EU-rahoituksen roolia yhdessä kansainvälisten kumppanien ja rahoituslaitosten tarjoaman rahoituksen kanssa.

Suomen ennakkoaikeuttamiskantoja on muodostettu ReArm Europe -suunnitelmaa koskevassa selvityksessä (E 21/2025 vp.):

Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi ja siihen kytkeytyen Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää tärkeänä EU:n sotilaallisen tuen vahvistamista Ukrainalle.

Puolustus ja kokonaisturvallisuus

Suomen ennakkoaikeuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan seuraavasti:

Suomi katsoo, että puolustuksen (ml. sotilaallinen liikkuvuus), kriisivarautumisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen osuutta tulee kasvattaa huomattavasti nykyisestä suhteellisesti vähäisestä määrästä.

Suomen tavoitteena on, että nykyistä suurempi osuus rahoituksesta kohdennettaisiin puolustus-tutkimus- ja kehittämisvaiheen toimien tukemiseksi EU:ssa nykyisen Euroopan puolustusrahaston tai sitä vastaavan järjestelyn tapaan.

Osana tulevaa rahoituskehystä koskevaa ennakkoaikeuttamistyötä Suomi voi tarkastella avoimesti Euroopan puolustusteollisuuden ohjelman rahoituksellisia elementtejä sekä muita mahdollisia ehdotuksia EU:n puolustusteollisen pohjan vahvistamiseksi. Suomen lähtökohtana kuitenkin on, että mahdollisen EU:n rahoitustuen tulisi olla laina- tai takausmuotoista yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi.

Osana EU:n kriisivarautumisen kehittämistä Suomi korostaa nykyisen rescEU-tyyppisen välineen merkitystä ja jatkuvuuden turvaamista.

Suomen ennakkoaikeuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Suomi pitää välttämättömänä Euroopan puolustuskyvyn nopeaa vahvistamista erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi.

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Suomi tukee puolustusrahoitusratkaisuja, joilla tosiasiallisesti vahvistettaisiin Euroopan puolustusta. Suomen tavoitteena on, että tukea suunnataan nimenomaisesti itäisen etulinjan maille, jolloin Suomi saavuttaa nettosaajan aseman tämän rahoituksen osalta.

Varautumisen osalta Suomi katsoo, että EU-rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa jäsenvaltioiden varautumistoimiin nykyistä laajemmin huomioiden kuitenkin jäsenvaltioiden ensisijainen toimivalta asiassa. Suomi kiinnittää erityistä huomiota EU-rahoituksella saavutettavaan Euroopan laajuiseen lisäarvoon varautumisen osalta.

Liikenne-rahoitus mukaan lukien sotilaallinen liikkuvuus

Suomen ennakko-aikeita koskevat selvitykset E 31/2024 vp, jossa todetaan seuraavasti:

Suomi katsoo, että Euroopan liikenneinfrastruktuurin olisi jatkossa edistettävä entistä tehokkaammin liikenneverkon kaksikäyttöisyyttä, eli siviili- ja sotilasliikenteen tarpeiden huomioimista edistämällä unionin kokonaisturvallisuutta, erityisesti sotilaallista liikkuvuutta, huoltovarmuutta ja kriisinsietokykyä. Tämä edellyttäisi investointeja tukevaa EU-rahoitusta, jolla edistettäisiin liikenneverkon toimivuutta ja modernisointia.

Suomi pitää keskeisenä, että tulevassa rahoituskehityksessä sotilaallisen liikkuvuuden osuutta rahoituksesta kasvatettaisiin huomattavasti, huomioiden erityisesti Suomen asema muuttuneessa turvallisuusympäristössä EU:n ulkorajavaltiona.

Suomen ennakko-aikeita koskevat tarkennukset seuraavasti:

Suomelle on erittäin tärkeää, että tulevassa liikenne-rahoituksessa huomioidaan EU:n kokonaisturvallisuuteen ja puolustukseen liittyvät tarpeet. Rahoituksessa tulisi huomioida Suomen saavutettavuuteen ja asemaan EU:n ulkorajavaltiona liittyvät erityishaasteet.

Suomi painottaa erityisesti sotilaallista liikkuvuutta tulevan EU:n liikenne-rahoituksen keskeisenä prioriteettina. Sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusta kohdennettaisiin Euroopan turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisimpiin kohteisiin, etenkin itäisen etulinjan maille.

Suomelle on erittäin tärkeää, että tulevalla rahoituksella voitaisiin vastata mahdollisimman laajasti sekä sotilaallisen liikkuvuuden kansallisiin että rajat ylittäviin tarpeisiin. Suomen keskeisin tavoite on, että tulevaa rahoitusta voitaisiin kohdentaa siirtymään yleiseurooppalaiseen raideleveyteen.

Suomi pitää perusteltuna sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden yhtenäistä ja erityisen korkeaa EU-rahoitusosuutta.

Lisäksi EU-rahoitusta tulisi kohdentaa myös jatkossa avoimeen kilpailuun pohjautuen jäsenvaltioiden merkittävimpiin liikenneverkkojen kehittämistarpeisiin eurooppalaisilla liikennekäytävillä, jäsenvaltioiden rajoilla sijaitsevien pistemäisten kohteiden sijaan.

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

EU:n strategisen kilpailukyvyn ja päästövähennysten kannalta olisi tärkeää ohjata jatkossakin EU-rahoitusta liikenteen vähähiilistämiseen ja käyttövoimamurroksen edistämiseen.

Rajaturvallisuus ja itäisten ulkoraja-alueiden rahoitus

Suomen ennakkoaiheuttamiskantoja on muodostettu selvityksessä E 31/2024 vp, jossa todetaan seuraavasti:

Suomi katsoo, että muuttoliikkeen EU-rahoitusta painotettaisiin erityisesti muuttoliikkeen sisäiseen hallintaan ja rajaturvallisuuden vahvistamiseen.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että tulevilla rahoituskehyskaudella muuttoliikkeen hallinnan rahoitusta olisi mahdollista kohdentaa myös fyysiseen ulkorajainfrastruktuuriin erityisesti välineellistetyn maahantulon ehkäisemiseksi.

Suomen ennakkoaiheuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Erillisenä laaja-alaisempana kysymyksenä Suomi tavoittelee erillistä, lähtökohtaisesti ei koheesiorahoitukseen perustuvaa erityisrahoitusta, jonka lähtökohtana olisivat Suomen itäisten raja-alueiden erityistarpeet.

Osana EU:n ulkorajojen vahvistamista tulisi tulevassa EU:n rajaturvallisuutta koskevassa rahoituksessa pyrkiä kasvattamaan maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjaossa.

Suomi katsoo, että monivuotisen rahoituskehyksen tulisi nykyistä vahvemmin vastata myös muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden tarpeisiin, erityisesti palautusten tehostamiseen sekä innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohtia

Komission odotetaan antavan EU:n monivuotista rahoituskehystä (MFF) koskevan ehdotuksensa heinäkuussa. Suomen ennakkoaiheuttamiskantoja tulevaan rahoituskehykseen on muodostettu huhtikuussa 2024 valtioneuvoston selvityksessä E 31/2024 vp. Myös talousvaliokunta antoi tuossa yhteydessä asiasta lausuntonsa (TaVL 14/2024 vp).

Nyt tarkasteltavassa kirjelmässä on kyse pitkän prosessin ennakkoaiheuttamisen viimeisestä vaiheesta, ja toisaalta nyt täsmennetyt kannat toimivat perustana myös neuvottelujen myöhempien vaiheiden vaikuttamiselle. Valtioneuvoston kirjelmässä on todettu, että kannanmuodostus komission ehdotuksiin tapahtuu viipymättä ehdotusten antamisen jälkeen alkusyksystä.

Talousvaliokunta pitää edellä viitatussa lausunnossaan esittämänsä edelleen ajankohtaisena ja perusteltuna lähtökohtana kehyksen arvioinnille ja Suomen ennakkoaiheuttamiselle. Nyt tarkasteltavassa muistiossa on kyse viimeisimmästä rahoituskehyksen valmistelun tilannekuvasta ja

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Suomen keskeisimpien ennakkovaikuttamiskantojen tarkentamisesta. Talousvaliokunnan tässä lausunnossaan esittämä kytkeytyy pitkälti talousvaliokunnan aiemmassa lausunnossaan esittämään, ja kyse on ensi sijassa täsmentävistä ja täydentävistä huomioista.

Talousvaliokunta arvioi rahoituskehystä toimialansa kannalta ja tarkastelee seuraavassa erityisesti kilpailukykyä, TKI-politiikkaa sekä kokonaisturvallisuutta taloudellisen toimintaympäristön näkökulmasta.

Kehyksen rakenne ja uudistamistarpeet

Käsillä oleva rahoituskehysten laadinta ajoittuu tilanteeseen, jossa EU:n kohtaamat toimintaympäristön muutokset ja haasteet ovat poikkeuksellisia. Ne ovat tulevan kehyskauden osalta myös vaikeasti ennakoitavia, ja nykyinen kehysmalli on liian jäykkä, hajautunut ja monimutkainen niihin vastaamiseen. Samalla näihin tarpeisiin vastaaminen yksinomaan rakennetta muuttamalla on vaikeaa.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä valtioneuvoston kantaa kehysten rakenteen yksinkertaistamisesta, rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä ja laajempien kokonaisuuksien rakentamisen tarpeesta. Samoin valiokunta katsoo, että valtioneuvoston kannassa on hyvin tunnistettu tarve lisätä rahoituskehysten joustavuutta, jotta mahdollisiin kriiseihin ja ennakoimattomiin tarpeisiin voidaan vastata oikea-aikaisesti ja tehokkaasti.

Kilpailukyky ja TKI-politiikka

Edellä todettu rahoituskehysten rakenteen pirstaleisuus, päällekkäisyys ja monimutkaisuus on korostunut unionin kilpailukykyä edistävissä rahoitusohjelmissa: nykyisessä rahoituskehyksessä on lukuisia kilpailukykyä, investointeja sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita tukevia ohjelmia (mm. Horisontti Eurooppa, InvestEU, EU:n avaruusohjelma, puolustusrahasto, Digitaalinen Eurooppa ja sisämarkkinaohjelma). Lisäksi sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevasta otsakkeesta rahoitetaan myös Verkkojen Eurooppa -ohjelmaa.

Komissiosta saatujen tietojen mukaan toiseen pääotsakkeeseen koottava EU:n kilpailukykyä edistävä ja kilpailutettu rahoitus koottaisiin uuden niin sanotun eurooppalaisen kilpailukykyrahaston alle. Komission tavoitteena on, että rahastosta kohdennettaisiin jatkossakin avustuksia ja lainatakauksia eri sisällöllisten rahoitusikkunoiden kautta. Rahaston rakenteen mallina toimisi mahdollisesti nykyinen InvestEU -ohjelma.

Suomi on jo aiemmissa ennakkovaikuttamiskannoissaan todennut, että strategista kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistäminen yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi voisi parhaimmillaan tehostaa EU-rahoitusta. Talousvaliokunta korostaa kuitenkin, että rahastosta on toistaiseksi liian vähän tietoa, jotta sen vaikutuksia voitaisiin tarkasti arvioida. Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä tunnistaa ja edistää synergioita myös kansallisten ja EU-tason politiikkojen välillä rahoituksen vaikuttavuuden vahvistamiseksi ja suuntaamiseksi valittujen prioriteettien mukaisesti.

Suomelle on joka tapauksessa ensisijaista turvata tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustavana EU-rahoituksena. Talousvalio-

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

kunta korostaa edelleen tätä keskeisenä lähtökohtana TKI- rahoituksen uudistamisessa. Valiokunta pitää olennaisena, että EU:n TKI-rahoitusta ei kohdistettaisi eri jäsenvaltioiden kansallisten TKI- järjestelmien kehittyneisyysasteiden tasaamiseen; tähän tarpeeseen tulee tarvittaessa vastata koheesiopolitiikan keinoin.

Talousvaliokunta pitää laatuperusteisuutta ja Horisontti-ohjelman itsenäisyyden korostamista keskeisinä vaikuttamistavoitteina. Lisäksi valiokunta korostaa tutkimus- ja yritystoimijoiden pitkäjänteisen yhteistyön merkitystä elinkeinoelämän uudistamisen ja Euroopan kilpailukyvyyn kanalta.

Talousvaliokunta pitää samoin tärkeinä valtioneuvoston ennakkovaikuttamiskannan täsmennyksiä siitä, että avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoitusta tulisi kohdentaa nykyistä tehokkaammin innovaatioketjujen nopeuttamiseen ja sujuvoittamiseen perustutkimuksesta aina innovaatioiden ja teknologioiden laaja-alaiseen käyttöön. Suomelle on keskeistä, että tulevaa tutkimus- ja innovaatorahoitusta painotettaisiin erityisesti vaiheeseen, jossa keskitytään tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen (etenkin nykyinen Horisontti Eurooppa-ohjelman Pilari II), joka on EU:ssa nykyisellään keskeinen haaste. Tämä merkitsee tarvetta investoida myös huipputasen tutkimusinfrastruktuureihin, ml. pilotointiympäristöihin.

Talousvaliokunta pitää olennaisena myös, että Suomen kannassa korostetaan murrosteknologioiden merkitystä. Erityisesti tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia sekä 6G-teknologia ovat keskeisiä murrosteknologioita, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa.

Samoin valiokunta pitää perusteltuna, että rahoituksella myös vahvistettaisiin ja edelleen kehitettäisiin EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa ja että Suomi korostaa panostuksia digitalisaatioon ja puhdasta siirtymää edistäviin toimiin osana Euroopan kilpailukyvyyn vahvistamista.

Kokonaisturvallisuus

Panostukset kokonaisturvallisuuteen ovat koko EU:n taloudellisen toimintaympäristön vakauden ja kilpailukyvyyn edellytys. Turvallisuusympäristön haasteet ja nopeat muutokset voivat samalla merkitä tilaisuutta myös EU:n yhteisten ja Suomen kansallisten intressien yhteensovittamiseen rahoituskehysneuvotteluissa.

EU:n puolustus- ja kokonaisuusturvallisuuden alan toimien vaikutusta Suomen turvallisuuteen voidaan hahmottaa kolmella tasolla. Yksi koskee sellaisia kykyjä, joiden luomiseen yksittäisillä suurillakaan jäsenmailla ei ole yksin mahdollisuutta tai intressiä. Tällaisten kehittämiseen ja tuottamiseen tarvitaan välttämättä yhteisiä resursseja. Toinen taso on kannustaa kaikkia jäsenmaita oman puolustuskykynsä ja yhteiskuntansa resilienssin vahvistamiseen, mikä palvelee samalla myös muita jäsenmaita. Kolmas taso on EU:n tuki Suomen kaltaisten etulinjan maiden puolustuskyvyn vahvistamiseen.

On Suomen etu, että EU tukee aidosti yhteisten turvallisuutta palvelevien suorituskykyjen luomista yhteisin varoin. Samalla Suomen puolustuskyvyn ja resilienssin tukeminen yhteisin varoin

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

on perustellusti jo sijaintimme vuoksi sekä Suomen että EU:n yhteinen etu. Talousvaliokunta korostaa, että Suomen on perusteltua painottaa yhteisen rahankäytön kohdistamista yhtäältä selvästi identifioitaviin EU-tason julkishyödykkeisiin ja toisaalta sellaisiin kansallisten toimien tukemiseen, joilla on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia koko alueen turvallisuuteen.

Talousvaliokunta korostaa samalla, että kokonaisturvallisuuden ja puolustussektorin tarpeet kytkeytyvät läheisesti kaikkiin rahoituskehysten politiikka-alueisiin. Erityisesti kilpailukyky- ja TKI-politikan toimien osalta on perusteltua, että Suomi korostaa vaikuttamisessaan kaksikäyttö-hankkeita sekä hankkeita, jotka edistäisivät kriisinkestävyyttä, kyberturvallisuutta ja yleistä varautumista sekä tukee puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa TKI-rahoituksen kokonaisuutta.

Kokoavia huomioita

Kuten talousvaliokunta on todennut aiemmassa lausunnossaan (TaVL 14/2024 vp), EU:n monivuotinen rahoituskehys on keskeisin EU:ssa yhdessä asetettujen tavoitteiden ja politiikka-alojen toimeenpanon väline. Sen tulee tukea tehokkaasti EU:n toiminnassa priorisoitujen politiikkatoimien toteuttamista mahdollisimman paljon lisäarvoa tuottavalla tavalla sekä eurooppalaisia arvoja, kuten oikeusvaltioperiaatetta, kunnioittaen.

EU:n tavoitteiden ja rahoituksen yhteensovittaminen on vallitsevassa ja nopeasti muuttavassa toimintaympäristössä yhä vaikeampi tehtävä. Merkittäviä avoimia kysymyksiä liittyy siihen, miten erityisesti puolustukseen ja kokonaisturvallisuuteen liittyviä tarpeita on mahdollista toteuttaa nykyisen kehyksen rakenteessa samalla säilyttäen EU:n budjetin taso kohtuullisena. Talousvaliokunta pitää valtioneuvoston ennakkovalvontalinjauksia perusteltuina. Priorisointi on välttämätöntä, ja samalla valiokunta korostaa tarvetta tarkastella avoimesti, mitkä ovat sellaisia eurooppalaisia, aitoa lisäarvoa tuottavia julkishyödykkeitä joita on perusteltua tuottaa EU:n tasolla. Kyse on alueista, joilla yhteiset toimet tuottavat tehokkuushyötyä yhteisten tavoitteiden edistämisen näkökulmasta, lisäävät unionin kriisinkestävyyttä ja vahvistavat EU:n edellytyksiä menestystä globaalissa kilpailussa. Tämä koskee myös keskustelua EU:n mahdollisista uusista omista varoista.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto TaVL 23/2025 vp

Helsingissä 3.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
varajäsen Minna Reijonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen